

บทคัดย่อ

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการที่ทำให้กลุ่มแปรรูปผลผลิตเกษตรภาคเหนือประสบความสำเร็จ (Successful Management of Agricultural Product Processing Groups) มีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ

1. เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารและการจัดการที่ทำให้กิจกรรมแปรรูปผลผลิตของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จ
2. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการบริหารและการจัดการกิจกรรมแปรรูปผลผลิตเกษตรของกลุ่มฯ ที่ประสบความสำเร็จเพื่อพัฒนานำไปทดลองประยุกต์ใช้กับกลุ่มฯอื่น ๆ ที่ยังไม่ประสบความสำเร็จ
3. เพื่อติดตามประเมินผลการทดลองประยุกต์ใช้รูปแบบในวัตถุประสงค์ที่ 2 และนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เป็นรูปแบบ (Model) ที่ให้ใช้ได้มีประสิทธิภาพ

วิธีการวิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR = Participatory Action Research) การเลือกกลุ่มแม่บ้านฯที่ทำกิจกรรมแปรรูปผลผลิตเกษตรภายใต้การสนับสนุนงบประมาณหลักจากกรมส่งเสริมการเกษตร โดยการใช้ชนิดผลิตภัณฑ์เดียวกันเป็นตัวตั้ง คือ กลุ่มทำเต้าเจี้ยวจากถั่วเหลือง กลุ่มทำกระเทียมดอง กลุ่มทำมะม่วงดอง และกลุ่มทำข้าวกล้อง ทุกกลุ่มจะมีกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ซึ่งมีลักษณะที่จัดว่าประสบความสำเร็จและกลุ่มแม่บ้านฯที่มีลักษณะซึ่งจัดว่าไม่ประสบความสำเร็จ การวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ (Phase) คือ ระยะที่ 1 เป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลทั้งหมดของกลุ่มทั้ง 2 ลักษณะ ระยะที่ 2 ศึกษาวิเคราะห์รูปแบบ (Model) การจัดการกลุ่มที่ประสบความสำเร็จ และนำรูปแบบไปทดลองประยุกต์ใช้กับกลุ่มที่ไม่ประสบความสำเร็จ ระยะที่ 3 การติดตามประเมินผลการทดลองประยุกต์ใช้รูปแบบ (Model) ของกลุ่มที่ไม่ประสบความสำเร็จเพื่อการปรับปรุงแก้ไขให้ใช้ได้มีประสิทธิภาพต่อไป

ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มที่ประสบความสำเร็จ มีการจัดการปรากฏเป็นรูปแบบที่ชัดเจน 2 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ 1 (Model I) เป็นการทำกิจกรรม แบบรวมกิจกรรม กลุ่มที่มีการจัดการลักษณะนี้จะเป็นการทำกิจกรรมการแปรรูปทุกครั้ง ณ ที่ทำการของกลุ่ม ทั้งกิจกรรมหลักและกิจกรรมรอง ได้แก่ กลุ่มบ้านโสังหลวง กลุ่มบ้านสันทรายหลวงและกลุ่มบ้านแม่น้ำเติงใน รูปแบบที่ 2 (Model II) เป็นการทำกิจกรรมแบบกระจายกิจกรรมตามความถนัดและความสามารถของกลุ่มสมาชิก โดยกลุ่มใหญ่และกลุ่มย่อยทุกกลุ่มจะมีระบบการบริหารจัดการเป็นระบบเดียวกันคือ กลุ่มบ้านทาป่าสัก

ส่วนกลุ่มที่ไม่ประสบความสำเร็จมีรูปแบบการจัดการ 3 รูปแบบคือ รูปแบบที่ 1 การจัดการแบบรวบอำนาจ (รู้ รวม รวบ) เป็นการจัดการที่ประธานรู้ทุกเรื่องทั้งแหล่งทุน การผลิต การตัดสินใจทุกเรื่องเองโดยสมาชิกไม่รู้เรื่อง เมื่อลาออกไม่คืนทรัพย์สินให้กลุ่ม (กลุ่มบ้านล่องเตือ และกลุ่มบ้านเมืองเล็น) หรือการตัดสินใจนำเงินค่าหุ้นไปแจกคืนสมาชิกโดยไม่มีการประชุม (กลุ่มบ้านเมืองเล็น) อันเป็นสาเหตุทำให้กลุ่มแตก รูปแบบที่ 2 การจัดการโดยที่ปรึกษา (กลุ่มบ้านทาปลาตุก) แม้ว่ากลุ่มที่มีการจัดการเช่นนี้จะไม่แตกแยก แต่ประธานไม่รู้เรื่องของกลุ่มเลย มีสถานะเช่นเดียวกับสมาชิกคนอื่นๆ อาจจะได้รับเลือกมาด้วยเหตุผลทางสังคม เนื่องจากเป็นภรรยาผู้ใหญ่บ้าน (แม่หลวง) และรูปแบบที่ 3 คือ การจัดการโดยประธานและที่ปรึกษาบางคน (กลุ่มบ้านสบป่อง) เนื่องจากประธานเป็นผู้ที่มีความรู้และมีฐานะทางสังคม (ภรรยานายตำรวจ) ดังนั้นจึงเป็นที่รู้จักของหน่วยงานที่จะเข้าไปทำงานกับกลุ่มต่าง ๆ จึงรับหลายบทบาท (สวมหมวกหลายใบ) ทำให้ไม่มีเวลาจัดกิจกรรมร่วมกับสมาชิก หรือการพัฒนากิจกรรมของกลุ่ม ประกอบกับทางเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบเน้นว่า กลุ่ม หมายถึงทุกคนจะต้องไปทำกิจกรรมพร้อมกัน ทำให้เกิดอาการที่เรียกว่า คนมาก งานน้อย คนทำเป็น ไม่มา คนมา ทำไม่เป็น แม้ว่ากลุ่มไม่แตก แต่การทำกิจกรรมไม่ต่อเนื่อง และกลุ่มอยู่กันอย่างหลวม ๆ หลังจากกลุ่มที่ไม่ประสบความสำเร็จได้ศึกษารูปแบบ [Model] ของกลุ่มที่ประสบความสำเร็จแล้ว ทุกกลุ่มได้ตัดสินใจทดลองประยุกต์ใช้ รูปแบบที่ 2 แบบกระจายกิจกรรมย่อย โดยใช้ระยะเวลาการทดลองระหว่าง 4 - 7 เดือน ผลปรากฏว่ากลุ่มที่เคยแตกแยกกลับมารวม

กลุ่มกันได้นใหม่และเริ่มกิจกรรมที่สมาชิกมีความถนัดและสนใจ ได้แก่ กลุ่มฯ บ้านล้องเตือ และกลุ่มฯบ้านเมืองเลน กลุ่มที่เคยบริหารจัดการโดยที่ปรึกษาได้มีการเลือกตั้งกรรมการชุดใหม่และเปิดโอกาสให้สมาชิกได้ทำกิจกรรมที่ตนเองถนัดและมีความสามารถ คือ กลุ่มฯ บ้านทาปลาตุก ส่วนกลุ่มที่ประธานรับรู้และจัดการร่วมกับที่ปรึกษาบางคนคือ กลุ่มฯบ้านสบป่อง ได้จัดให้มีการเลือกตั้งคณะกรรมการชุดใหม่(คนเดิมได้รับการเลือกตั้งอีกครั้ง) มีการทบทวนบทบาทหน้าที่ของกรรมการทุกฝ่าย มีการตั้งกลุ่มย่อยเพื่อทำกิจกรรมที่กลุ่มสมาชิกถนัดและมีความชำนาญ การปรับปรุงรูปแบบของกลุ่มฯบ้านสบป่องนี้มีพัฒนาการที่เด่นชัดมาก ส่งผลให้กลุ่มนี้ได้รับการคัดเลือกให้เป็นกลุ่มแปรรูปดีเด่นระดับจังหวัด ประจำปี 2543 ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้รับโล่ห์ประกาศเกียรติคุณ รวมทั้งเงินรางวัล

Abstract

The purposes of the research study entitled "Successful Management of Agricultural Product Processing Groups" were to (1) determine both the successful and unsuccessful agricultural product processing groups' administrative and management models utilized by the farmers' wives; (2) analyze all and select some of the successful models and have them implemented by the unsuccessful groups; and (3) conduct a follow-up to determine as to whether or not the selected models were effective after being implemented by the groups who were previously unsuccessful.

The Participation Action Research (PAR) was utilized in the study. The population samples were selected from community groups who had received financial support from the Agricultural Extension Division for their projects to process the same products, i.e., fermented whole soy beans, pickle garlic, pickle mangoes, and brown rice. The processing of each of these products had either been successfully or unsuccessfully administered and managed by the various groups in the study.

The study was conducted in three phases. Phase one involved searching and collecting information from the various group categories. Phase two included the analysis of the successful models used by the groups and experimenting their effectiveness by implementing selective ones in the unsuccessful group projects; and finally, conducting a follow-up to determine the success of the selected model which was implemented by the previously unsuccessful groups.

The findings indicated that there were two models within the successful groups: Model I, the combined group format, and Model II, the divided group format. Group members in Model I always did all their work activities together at their centers, while group members in Model II had divided themselves up in small groups and each group performed its work activities based on skills and abilities of the

members to do the job. Both the combined group and the divided group had the same administrative system.

There were three administrative and managing models within the unsuccessful groups: Centralization, Consultation, and Combination of both the Centralization and Consultation. The centralized group was controlled by only the chairperson who was in-charge of all major functions, including budget decisions, production, and all other decision-making. In situations where the chairperson had resigned, there was no one else in the group to continue the duties of the chairperson. For example, returning property (as in the Ban Long Dea Group), returning shares to the group members without consulting them first (as in the Ban Muang Len Group). It is because of incidents like these that resulted in the group's break-up.

The second model was the consultation. The chairperson in this group knew nothing about how the group was organized or managed since she was chosen to the position based on her status. For example, for being the wife of the village leader (as in the Ban Ta Pha Duk Group). The combination of the centralization and consultation was the third model. The chairperson of this group was usually an educated individual who was also well-known in the community. Such as the wife of a high ranking police officer (as in the case of the Ban Sob Pong) and also actively involved in many other difficult roles. Therefore, the chairperson had only limited time devoted to group activities and development. In addition, members of these groups had misconceptions about the concept of "Group" from the Agricultural Extension Division Officials who had always emphasized the concept of "group" to mean "...everyone who must work at the same time in the group project." This obviously effected their work because too many people were involved in doing very little work or the capable persons within the group did not show-up for group work. And for those who showed-up, they were in most instances, incapable of doing the

work required. Although members of the group were together, their relationship was ineffective and/or unhealthy.

When the unsuccessful groups learned about the successful Models I and II, they then decided to implement Model II, the Distribution Model, for 4-7 months. The results showed that the already split groups (Ban Long Dea and Ban Muang Len) were able to come back together again and the group members had a fresh start in their group activities. Each group shared the same interests and had the same capabilities. Additionally, the group that was managed by consultants (as in the case of the Ban Ta Pha Duk Group) did reorganize itself and formed a new committee which provided the appropriate job opportunities for its members. Also, the group that was managed by a combination of both the chairperson and consultants (as in the Ban Sop Pong Group) was able to reorganize itself and form a new committee (although the chairperson was reelected). These new committees decided to restructure their roles by setting-up some small groups based on the members' skills, expertise, and interests. Ban Sop Pong group's reorganization has helped them win the 2000 Mae Hong Son's Outstanding Award and Recognition as the best group in food processing.